

II.

GOMBOS LÁSZLÓ DURKÓ ZSOLT ZENESZERZŐ MŰVÉSZI PÁLYAKÉPE

Durkó Zsolt (1934–1997) a 20. század második felében fellépett magyar komponista nemzedék egyik legkiválóbb képviselője és nemzetközileg is elismert tagja. Pályája gyorsan ívelt felfelé: már harmincas éveinek elején elérte, hogy ő legyen a külföldön legtöbbet játszott kortárs magyar komponista. Sikere jelentős részben annak köszönhető, hogy egyedülálló érzéssel talált rá a végletek közötti egyensúlyra: zenéje egyszerre magyar és nemzetközi, modern és konzervatív, komplex és világosan szerkesztett. Ezáltal a koncertlátogatók és muzsikusként igen széles körének kínál zeneélvezetet, művei szinte közérthetőek a klasszikus zenén nevelkedett rétegek számára, érdekes hanghatásai, színei, kifejező dallamai első hallásra is magukkal ragadják a hallgatót, ugyanakkor kielégítik a különlegesre, egyedire, nemzeti vonásokra szomjazók érdeklődését vagy éppen a nagy intellektuális kihívásokat keresők igényeit is.

Durkó számos elismerést szerzett a római, montreali, budapesti és párizsi nemzetközi versenyeken, emellett Koussevitzky-, Kossuth- és két alkalommal Bartók–Pásztory-díjjal tüntették ki. Törékeny alkatát, finom modorát meghazudtoló erővel és tűzzel, fiatalos lendülettel komponált és végezte társadalmi kötelezettségeit, korai elvesztése talán ezért okozott olyan nagy megdöbbenést a magyar zenésztársadalom számára.

Gyermekkor és tanulmányok

Durkó Zsolt 1934. április 10-én született Szegeden, dr. Durkó Gábor (1898–1992) református lelkész és Patkós Irén (1907–1996) második gyermekeként. Húga, Katalin szintén a muzsikusként pályát választotta: zongoraművész, tanár, rádiós rendező és szerkesztő lett. Zsolt viszonylag későn kezdett zenét tanulni. Tizenegy éves korában nagybátyja fedezte fel abszolút hallását, de csak két évvel később, tizenhárom évesen iratkozott be a Szegedi Konzervatóriumba. Itt – a Baross Gábor Reálgymnáziumban végzett tanulmányaival párhuzamosan – a zongorajáték mellett a zeneszerzés alapjait is elsajátította Szatmári Géza irányításával. A zongoraimprovizáció terén szinte azonnal megmutatkozott

tehetsége: 1949 tavaszán I. díjat nyert a szegedi és a győri konzervatórium versenyén, majd egy évvel később Sopronban ért el hasonló eredményt. Zenei érdeklődésére nagy hatással voltak a Szegedi Nemzeti Színház Vaszy Viktor vezette operaelőadásai és a városban rendezett szimfonikus zenekari koncertek.

A gimnazista zeneszerző (1950)

szegedfolyoirat.sk-szeged.hu/2022/05/07/kiss-erno-vallomasok-durko-zsoltrol/

1950-ben Budapesten folytatta tanulmányait az Állami Zenekonzervatóriumban Sugár Rezső zeneszerzés- és Sándor Renée zongorista növendékeként, majd három évig a Zeneakadémia (Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola) rendkívüli tehetségeknek fenntartott zongora előkészítő osztályába járt, miközben kórusok és táncegyüttesek zongorakíséretével járult hozzá a megélhetéséhez. Végül 1955-től Farkas Ferenc tanítványa lehetett a Zeneszerzés Tanszakon, ahol 1961ben szerzett diplomát. Mesterére így emlékezett Feuer Máriának adott interjújában: *„Farkas Ferenc a legkülönbözőbb stílusok iránti kivételes fogékonysággal, európai és Európán túli zenét egyaránt oktatott. Tilalmi listák szűkítették kitekintésünk határait, ám Farkas tanár úr révén eljutott hozzánk Alban Berg, Schönberg és Webern művészete is. Amikor meghallgattam Webern Hat zenekari darabját, szinte egy új világ tárult fel előttem. Hallhattuk Bartók »tiltott« műveit is... Farkas Ferenc nem kívánta, hogy az ő stílusában dolgozzunk. A magunk elé tűzött célra, bontakozó formálási kísérleteinkre figyelt, és ezek szellemében korrigált.”* (In Gerencsér Rita: *Durkó Zsolt*. 4.o.)

Diplomája megszerzése után fél évvel, 1961 decemberben Rómába utazott, hogy elmélyítse tudását. Ahogy Farkas Ferenc három évtizeddel korábban, ő is itt, a Santa Cecilia Akadémián (Accademia di Santa Cecilia) szerzett európai kitekintést és inspirációkat a magyar főváros zártabb, német hatásokkal átszőtt zenei világához képest. Amint korábban Farkas Ottorino Respighinél, most Durkó Goffredo Petrassi osztályában szerzett új tapasztalatokat, és még inkább az Örök Város pezsgő kulturális életében, ahol közvetlenül találkozott a latin gyökerű, mediterrán életfelfogással, valamint építészeti, festészeti és egyéb élmények sokaságát szerezte.

Úgy érezte, hogy mindaz, amit eddig tanult, most érett meg benne igazán és tette őt felnőtt alkotóvá. Rómában készült az első olyan műve, amelyet később is vállalt és saját műjegyzéke élére helyezett. Ez a *11 darab (11 pezzi)* vonósnégyesre, tanulóéveinek egyfajta összegezése. Megszólalnak benne és egységes, személyes stílussá ötvöződnek a korábbi hatások, Webern tizenkétfokúsága, Sztravinszkij és az olasz kortársak nyelvezete, és mindenekelőtt Bartók magyar gyökerű muzsikája. Durkó diplomamunkája az *Epizódok a B-A-C-H témára* című variációsorozat volt (*Episodi sul tema B-A-C-H*), amelyet 1963. május 22-én nagy sikerrel mutatott be az akadémia zenekara Daniele Paris vezényletével. A művet hamarosan a magyar közönség is megismerhette, amikor a Rádiózenekar szólaltatta meg Lehel György irányításával.

Durkó Zsolt testvéreivel: balról jobbra Zsoldos Péterné Durkó Katalin, Durkó Zsolt, dr. Csányi Lászlóné Durkó Iréne

[/szegedfolyoirat.sk-szeged.hu/2022/05/07/kiss-erno-vallomasok-durko-zsoltrol/](https://szegedfolyoirat.sk-szeged.hu/2022/05/07/kiss-erno-vallomasok-durko-zsoltrol/)

A nemzetközi karrier kezdete az 1960-as évek közepén

1963 nyarán Durkó Zsolt hazatért Rómából és az elkövetkező években szabadfoglalkozású zeneszerzőként dolgozott. Színházi kísérőzenéket és filmzenéket komponált, melyek révén széles közönség ismerte meg a nevét. 1965-ben írt zenét Huszárik Zoltán *Elégia* című filmjéhez, ezt követte a *Hogy szaladnak a fák* (rend. Zolnay Pál, 1966), a *Kártyavár* (rend. Hintsch György, 1967), a *Próféta voltál szívem* (rend. Zolnay Pál, 1968), a *Nincs idő* (rend. Kósa Ferenc, 1973), a nagy hatású *Az a szép fényes nap* (rend. Szőnyi G. Sándor, 1981) és számos más alkotás. A Magyar Rádió megrendelésére készült 1964ben az *Organismi* hegedűre és zenekarra. Kilenc tétele a szerzőre jellemző módon, organikusan fejlődő mikrostruktúrákból épül, mintha a természetben megfigyelhető szerves átalakulások a zenei kompozíció szintjén jelennének meg. Szintén az életmű alapgondolata, a kivirágzás, az organikus kibomlás mozzanata fogalmazódik meg a *Díszítőelemek* (*Fioriture ungheresi*, 1966) című zenekari darabban.

1964-ben készült a Varsói Ősz Fesztiválon bemutatott *Psicogramma* című zongoradarab és a fúvósötösre komponált *Improvvisazioni*, illetve egy évvel később a két klarinétot, zenekart és benne cimbalmot is használó *Magyarrapszódia*, amellyel a szerző – zenéjével és címadásával egyaránt – nemzeti hovatartozását hangsúlyozta. Itt azonban szó sincs népdalok és népies műdalok hangulatos köntösbe öltöztetett füzéréről, turistacsalogató csikós-gulyás mulatságról. Durkó mélyebb és elvontabb szinten talált kapcsolatot szülőföldjével. Évtizedekkel később így nyilatkozott erről Batta Andrásnak az egyik televíziós beszélgetése során: „Ez a cím kétségkívül egyfajta állásfoglalást jelentett. A Magyar-rapszódia visszatérésem volt zenében a hazámhoz [...], legalábbis ahhoz a zenei intonációhoz, amely ritmikájában, hangvételében a magyar nyelv szabályaihoz kötődik.” (I.m.: Gerencsér 7–8.o.).

A *Díszítőelemek*hez hasonlóan az *Altamirában* (1968) is szövegtelen kórus gazdagítja a zenekari hangzást, amivel a szerző különös atmoszférát teremt, felidézve az ősi múlt hangulatát, szenvedélyes gesztusait és ködbe vesző körvonalait. A bázeli IGNM Fesztiválon játszották először hangversenyteremben, a megtisztelő esemény azonban ekkor már nem különlegességnek, hanem a szerzőnek és műveinek járó természetes elismerésnek számított. Hiszen a hazai Zeneműkiadó után a londoni Boosey and Hawkesnél is sorra jelentek meg a művei, lemezfelvételeik készültek, rangos

zeneszerzői díjakat nyertek Budapesten, Párizsban, Rómában, Montrealban, és előadásra kerültek Ausztráliától Párizson és Londonon át az Egyesült Államokig. Amerikai megrendelésre készült a *Dartmouth Concerto* 1966-ban, majd a *Díszítőelemek* lemezdíjának (Special Citation International Koussevitzky Award on Record, 1971) köszönhetően a Koussevitzky Alapítvány kérte fel komponálásra. Ennek eredménye lett a *Kamarazene* két zongorára és tizenegy vonósra (1973), melynek kéziratát a washingtoni Library of Congress őrzi.

Durkó az 1970-es elejére megállapodott és végleg révbe ért, amint a nemzetközi sikereknek köszönhetően és azok háttérében személyes egzisztenciát tudott teremteni. 1971-től 1977-ig tanítást is vállalt a Zeneakadémián, ahol a 20. századi zeneszerzés tárgyat oktatta. Később, 1982-től a Magyar Rádió komolyzenei lektori tisztét töltötte be. 1963-ban családot alapított: Isépy Eszter csellóművészt vette feleségül. E frigyéből 1965-ben született ifj. Durkó Zsolt, aki festőművész lett. Majd válása után, 1971-ben házasságot kötött Gerencsér Rita zenetörténésszel, aki később biográfusa, örökségének gondozója lett. 1972-ben született meg gyermekük, Durkó Péter, aki édesapja nyomdokaiba lépett, és szintén a zeneszerzői hivatást választotta.

Durkó Zsolt, Gerencsér Rita és Durkó Péter

szegedfolyoirat.sk-szeged.hu/2022/05/07/kiss-erno-vallomasok-durko-zsoltrol/

A kamarazene szerepe

1967-ben a kamarazenét komponáló Durkót is jelentős elismerés érte: *I. vonósnégyese* háromszáz pályázó közül nyert 3. díjat a Jeunesses Musicales Nemzetközi Zeneszerzőversenyen, melyet a Montreali Világkiállítás kapcsán rendeztek. Művét a Bartók Vonósnégyes adta elő a helyszínen, majd kiváló együttesek repertoárdarabjaként számos helyen szólalt meg világszerte. Az egyetlen tételből álló kompozíció a nagy múlttal rendelkező műfaji hagyományra, a szonátaforma kontrasztáló anyagokból építkező struktúrájára hivatkozik, miközben rendkívül részletgazdag valamennyi szólama, komplex, differenciált ritmikai világa a nagy elődök emlékét idézi. A sokféle melodikus anyag, artikuláció és az állandóan változó textúra ellenére mégsem esik darabjaira a kompozíció. Durkó különleges bravúrral elérte, hogy bűvópatakként elő-előbukkanva szinte végig ott halljuk, vagy legalábbis ott érezzük egy végtelen melódia jelenlétét, amely a magyar siratódallamok lényegi mozzanatait sűriti magába.

Kétséggel Bartók zenéje áll a mű háttérében. Nem a nagy mester stílusa, hanem szellemisége talál itt folytatásra, ahogy az 1970-ben komponált *II. vonósnégyes* esetében is. Ez a mű szintén egyetlen egybeforrt formaként jelenik meg a hallgató számára, de nagyobb léptékű, mint elődje. Többféle karaktert vonultat fel tizenhárom rövid tételében, az érzelmi megnyilatkozások szélesebb skáláját mutatva be. A mű 1971-ben II. díjat nyert Budapesten a Bartók Béla születésének 90. évfordulója alkalmából rendezett nemzetközi zeneszerzőversenyen (I. díjat nem adtak ki). A zsűri munkájában, melynek elnöke Farkas Ferenc volt, Tadeusz Baird, Ligeti György és Goffredo Petrassi vettek részt. Kroó György két évvel később így jellemezte a Kodály Vonósnégyes által lemezen is megszólaltatott darabot az *Élet és Irodalom* hasábjain: „Durkó a mai magyar zenében, de az egész nemzetközi termésben is, egyre inkább a szintézis, a harmónia, a benső egyensúly művészetének bizonyul. Ma már nemzetközi hírű mester... Ezt a művét különösen személyesnek érzem; benne a szép hangzás, az artisztikus forma és a választékos technika mellett az énekszerűség, a dallamalkotó fantázia diadalmaskodik.”

A két vonósnégyes mellett számos további kamaramű született az időszakban, a szerző ezirányú darabjainak legjava: a *Szimbólumok* kürtre és zongorára (1969), a *Rézfüvös kvartett* (1970), az *Ikonográfia no. 1* két viola da gambára és csembalóra (vagy csellóra és zongorára, 1970), a nagyobb együttest

foglalkoztató *Kolloidok* (1969) és az *Ikonográfia no. 2* (1971). 1971 karácsonyán Peter Maxwell Davies együttese mutatta be a fuvolára, klarinétra, zongorára és vonóstrióra írt *Fire Musicot* a londoni Queen Elisabeth Hallban, a New York Harp Ensemble szólaltatta meg 1974-ben New York-ban a négy hárfára komponált *Serenátát*, és az 1974-es Budapesti Nemzetközi Zenei Versenyen hangzott el a *Varianti* brácsára és zongorára. A kamaraművekből rendezték 1974 októberében a Korunk Zenéje Fesztivál keretében Durkó első szerzői estjét, amelyen a bevezetőt a világhírű Bartók-kutató, Somfai László zenetörténész mondta.

A következő évtizedben, számos vokális művet követően, ismét fontos szerepet kapott a hangszeres kamarazene Durkó műhelyében. Klarinétra és zongorára készült a *Három esszé* (1983), trombitára és orgonára a *Clair-obscur* (1984), öt klarinétra és zongorára az amerikai Richmondban bemutatott *Szextett* (1987), valamint nyolc fúvóshangszerre és ad libitum nagybőgőre a londoni BBC-ben debütált *Oktett* (1988). Philip Jones felkérésének köszönhető a *Sinfonietta* (1983), amelyet 1985-ben a Philip Jones Brass Ensemble adott elő először a Cheltenhami Nemzetközi Zenei Fesztiválon. Két további esetben az egyik hangszer kiemelkedik az együttesből és a versenyművekhez közelíti a kompozíciót. Ilyen a fuvolára és kamaraegyüttesre írt *Impromptus in F* (1983) és a kürtöt szólisztikusan foglalkoztató *Téli zene* (1983), amelyet 1984 májusában a londoni Wigmore Hallban mutattak be.

V. Reismann Mariann: Durkó Zsolt (1975)
(Magyar zeneszerzők. Editio Musica Budapest, 1975)

Vokális művek az életmű középpontjában

Durkó Zsolt érdeklődése az 1970-es évek elején fordult a vokális zene felé. Igaz, hogy néhány zenekari művében korábban is használt szöveg nélkül éneklő kórust, de ott az énekhang egy fontos, de mégis csupán további, hozzáadott hangszínként jelent meg az együttes hangzásában. Most azonban a szöveg kezelése vetett fel a számára új, érdekfeszítő kérdéseket. Amint Feuer Máriának nyilatkozta: „... *nem annyira a hangszeres, inkább a vokális zene foglalkoztatott [...]. A zenemű persze szétbontja az irodalmi művet, s újraépíti önnön törvényei szerint. Semmi köze sincs tehát ennek az illusztrációhoz. Valójában nagy formák létrehozásáról van szó, annak az ívnek a megteremtéséről, amelynek mentén a zene anyaga kibontakozhat fejlődésének öntörvénye szerint.*” (I.m. Gerencsér, 12.o.). Két *Ady-kantáta* kezdte a sort 1971ben, ill. 1972-ben. Az elsőben baritonszólót, vegyeskart és zenekart foglalkoztatott és Ady több verséből válogatott, a másodikat viszont kettős vegyeskarra és zenekarra komponálta szólista nélkül, és egyetlen vers, *Az Illés szekeren* szövegét zenésítette meg. Ugyanennek az évnek a termése a *Négy tanulmány* című férfikar József Attila és Tóth Árpád verseire, amelyet két évvel később követett a *Hét dallamrajz* vegyeskarra és zongorára, a zeneszerző szövegére.

Az 1972-ben készült *Halotti beszéd* című oratórium méltán lett Durkó legismertebb műve. A főváros rendelte Pest–Buda–Óbuda egyesítésének centenáriuma (érdekes párhuzam, hogy az 50. jubileumra készült Bartók *Táncszvitje* és Kodály *Psalmus hungaricus*). A bemutatóra azonban csak két évvel a 100. évfordulót követően, 1975-ben került sor a Magyar Rádió hangversenyén, nem sokkal azelőtt, hogy a mű újabb nemzetközi sikerekkel gazdagította a szerző elismeréseinek sorát. Első díjat nyert Párizsban a Tribune Internationale des Compositeurs Unesco-rendezvényén, majd Münchenben és Londonban is előadták. A tenor és bariton szólistát, vegyeskart és zenekart foglalkoztató alkotáshoz Durkó a 12. századi *Pray-kódex*ben találta meg a számára ideális szöveget, a *Halotti beszédet*, a magyar nyelv első ismert összefüggő emlékét. A 14 tétel között az oratórium műfaj olyan hagyományos tételtípusai is megszólalnak, mint az ária, a recitativo, a duett, a turba jellegű kórus és a zenekari fuga.

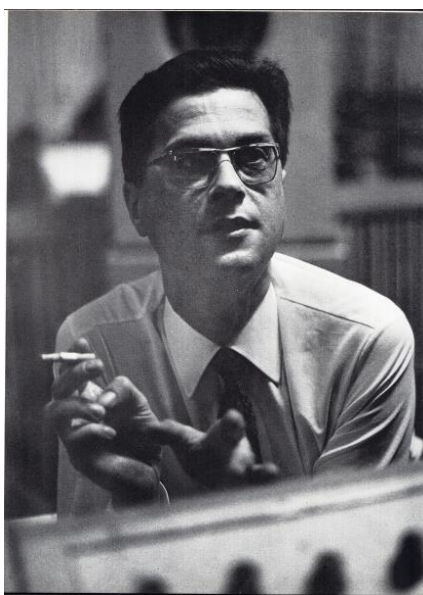
Durkó egyetlen operája, a *Mózes*, az életmű középpontjában helyezkedik el. 1977-ben hangzott el először a budapesti Operaházban, ahol kéttucatnyi sikeres előadást ért meg, majd ennél is többször játszották Kemnitzben német fordításban. Szövegét Madách Imre *Mózes* című drámája nyomán maga a zeneszerző írta, és benne az egyén és közösség egymásra utaltságának problematikáját fogalmazta meg Kodály *Psalmus*ának késői párjaként. A történet két főszereplője Mózes és a nép, amelyet ő hivatott elvezetni az ígért földjére. Az első felvonás az egyiptomi rabszolgaság, az égő csipkebokor és a Vörös-tengeren való átkelés történetét beszéli el, a második felvonás középpontjában a tízparancsolat és az aranyborjú tematikája áll, majd a villámcsapás, Józsué Kánaánba indulása és a címszereplő halála zárja az operát.

A vokális művek korszakának végét a *Széchenyi oratórium* jelezte 1982-ben, ezt követően (két kórusmű és a *Három angol dal* kivételével) nem is találunk énekhangot Durkó alkotásaiban az életművet lezáró kantáta, *A Jelenések könyvének margójára* komponálásáig. A *Széchenyi-oratórium* Debrecen város felkérésére készült, Kodály születésének 100. évfordulójára. A tenor és basszus szólistát, vegyeskart és zenekart foglalkoztató, 12 tételből álló mű szövegét a komponista állította össze Széchenyi István *Hitel*, *Világ*, *Stádium* és a *Kelet Népe* című írásaiból.

A vokális művekkel párhuzamosan, mintegy azok ellenpárjaként vagy kiegészítéseként, több versenyműszerű kompozíció készült Durkó műhelyében. A már említett *Kamarazenében* (1973) a két zongora szólista jellegű feladatokat is kap a tizenegy vonós mellett (a zongoraszólamokat Tusa Erzsébet és Lantos István játszotta az 1974-es zeneakadémiai bemutatón), a Madách-operával egy időben komponált *Turner illusztrációkban* pedig a hegedű széles ívű dallamai emelkednek ki a kamarazenekar vibráló, áttörten szerkesztett, színhatásokra épülő szövetéből. Szintén a hegedű jut kiemelt szerephez a *Refrének* című kompozícióban (1979, a szegedi bemutatón Szecsődi Ferenc volt a szólista), a *Négy dialógusban* pedig két ütőjátékos áll szemben a zenekarral (1979). Ebben az időszakban egyedül a *Zongoraverseny* (1981) vállalja fel címében is a concerto műfajához való tartozást. Az egyetlen tételből álló művet Ránki Dezső mutatta be 1984 májusában a Zeneakadémián, a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarát Lehel György vezényelte.

Társadalmi szerepvállalás és az utolsó alkotói periódus

Miközben az 1980-as években itthon drasztikusan lecsökkent a lehetőség az új művek felkérésére, lemezfelvételére és kiadására, Durkót egyre többször keresték meg külföldről és halmozták el különféle megbízásokkal. 1983-tól a Boosey and Hawkes mellett egy másik angol kiadó, a Chester Music Publishers is igényt tartott a műveire. Rendszeresen kértek fel zsűritagnak nemzetközi zeneszerzőversenyeken (Svájc, Dánia, Róma, Genf, Siena, Amszterdam, Bécs), előadásokat tartott amerikai egyetemeken, bevezetőt mondott a moszkvai Csajkovszkij-teremben a Bartók-centenárium díszhangversenyén.

V. Reismann Mariann: Durkó Zsolt (1975)
(Magyar zeneszerzők. Editio Musica Budapest, 1975)

Az új zenekari művek közé tartozott a *Ludus stellaris* (1984), a Szombathelyi Zenekar felkérésére írt *Ornamenti No.1* (1984) és a Salzburgi Ünnepi Játékokon bemutatott *Ornamenti No.2* (1985). A Wordsworth, Blake és T. S. Eliot szövegekre, mezzoszoprán szólóra és 12 hangszerre készült *Három angol dal* (1991) Londonban szólalt meg először, a *Hegedűversenyt* pedig Szecsődi Ferenc mutatta be 1993-ban. A szólódarabok sorát gazdagította a *Quartina* (1983) és a *Három rondó* (1984) zongorára, a *Laude* (1987) orgonára, a *Divertimento* (1989) gitárra és a *Flautocapriccio* (1991). Különös és egyedi sorozat *A gömb története* című, 60 darabból álló zongoraciklus (1991), amelyet öt felváltva játszó művész mutatott be a Bartók Emlékházban.

1987 nagy változást hozott Durkó Zsolt életében. Korábban inkább visszavonult zeneszerzői műhelyébe, hogy megőrizze függetlenségét, most viszont úgy érezte, hogy közéleti szerepet kell vállalnia a magyar zeneélet megújítása érdekében. Megalapította a Magyar Zeneművészeti Társaságot, melynek élete végéig elnöke volt. A Társaság évente negyven-ötven hangversenyt rendezett Budapesten és vidéken, lehetőséget adva az új magyar művek bemutatására. Durkó nevéhez fűződik a kortárs zene rangos fórumaként működő, évente rendezett három napos Mini-Fesztivál létrehozása is. A tenni akarás vezette abban is, hogy 1992-ben tagja lett a Magyar Művészeti Akadémiának és a következő évben a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémiának, dolgozott a Nemzeti Kulturális Alap bizottságaiban és 1994-ben elvállalta a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Világszövetségének elnöki tisztét.

Az utolsó nagy, összefoglaló alkotás, *A Jelenések könyvének margójára* című oratórium (1996) bemutatását a mester már nem érhetette meg. Az alt, tenor és bariton szólót, vegyeskart és zenekart felvonultató művet így jellemezte Gerencsér Rita 1999-ben megjelent könyvében: „Szövegét a zeneszerző maga állította össze, Károli Gáspár veretes bibliafordítása alapján: elsősorban János jelenéseinek soraiból, egy-egy szakaszában a Geneziszből, az Énekek Énekéből, a Zsoltárok Könyvéből. A zenei architektúra négy részre tagolódik, melyek a szöveg érzelmi-gondolati ívére rezonálva, egyetlen nagy boltozatot rajzolnak. Mintegy átívelik a Bibliát: a Genezistől az Apokalipszisig, a teremtés csodájától a pusztulás látomásáig, majd a megzendülő végtelen, a fény, a mennyei béke megbocsátó harmóniájáig. [...] Stílusa az életmű új fejezetének lehetőségét is sejteti: főként kórus- és zenekarkezelésében, ritmusainak oldottságában és harmóniavilágában, amely fényesebb és átvilágítottabb, mint talán bármikor.”

Durkó Zsolt 1997. április 2-án hunyt el budapesti otthonában, egy héttel 63. születésnapja előtt, tele tervekkel és mondanivalóval. A Farkasréti Temetőben a két zeneszerző pályatárs, Bozay Attila és Szokolay Sándor, valamint a kiváló festőművész, Gerzson Pál búcsúztatta.

(MMA, 2017)